

СТРУКТУРА МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗЛОЧИНІВ

Терещенко Ю.В., заступник директора ННІ №1 НАВС з навчально-методичної та наукової роботи, кандидат юридичних наук.

Кундельська І.С., здобувач ступеня вищої освіти бакалавра НАВС.

Криміналістична методика передбачає основним своїм призначенням розроблення типових систем дій і заходів слідчого, які сприяють обранню ним найоптимальнішої й ефективнішої лінії поведінки під час розслідування певного виду злочинів. Так, актуальним питанням методики розслідування окремих видів злочинів є питання щодо їх структури.

У криміналістичній літературі вказані питання досліджували Р. Белкін, О. Васильєв, А. Волобуєв, В. Гавло, І. Герасимов, С. Голунський, В. Журавель, А. Іщенко, О. Колесніченко, В. Корноухов, В. Корж, Г. Матусовський, І. Пантелєєв, А. Старушкевич, В. Тищенко, Б. Щур, М. Яблоков та інші.

Криміналісти наводять різну кількість елементів структури методик розслідування окремих видів злочинів, які відрізняються як за назвами, так і за змістом. Так, окремі криміналістичні методики містять рекомендації з питань кримінального права, кримінального процесу. На думку В. Тищенко, єдиної усталеної структури методики розслідування злочинів бути не може, оскільки з інформаційної точки зору методика є певною сукупністю знань, а з позиції використання – певним алгоритмом дій; крім того, на структуру методики впливає її функціональна спрямованість [4, с. 270].

Зазначимо, що проблема структури методики розслідування окремих видів злочинів має комплексний характер. По-перше, це пов'язано з визначенням поняття криміналістичної методики. Так, В. Корноухов визначає методику з розслідування злочинів як обумовлену суперечливим співвідношенням вихідних ситуацій розслідування з

предметом доказування систему тактичних завдань та операцій, яка відповідає критеріям ефективності та економічності [3, с.24].

По-друге – структура криміналістичної методики пов'язана з криміналістичною класифікацією злочинів, на підставі якої розробляються методики розслідування окремих видів злочинів. Так, В.Корж вважає, що криміналістична класифікація повинна виходити з криміналістичних критеріїв, які мають значення для розкриття та розслідування злочинів [2, с.28]. Очевидно, що криміналістичні методики, побудовані тільки на основі кримінально-правової класифікації злочинів, мають здебільшого загальний характер і потребують для свого практичного застосування більш конкретизованих (деталізованих) рубрик (підстав) диференціювання. Саме тому в літературі є надмірно радикальні думки, що криміналістична класифікація злочинів має будуватися винятково за криміналістичними підставами, зокрема, залежно від способів, часу, місця вчинення злочинів.

Наступне питання, що пов'язане з методикою розслідування окремих видів злочинів – це криміналістична характеристика злочинів, де основною метою слугує оптимізація процесу розкриття і розслідування злочину. Дане поняття є одним із дискусійних в криміналістиці, оскільки немає єдиної думки щодо визначення складу її елементів, видів криміналістичних характеристик злочинів. Найчастіше виокремлюють такі елементи криміналістичної характеристики: спосіб учинення злочину; час, місце та обстановку вчинення злочину; знаряддя та засоби вчинення злочину; предмет посягання; особу потерпілого; особу злочинця; типові сліди злочину.

Наступний чинник, що впливає на зміст криміналістичних методик – це типові слідчі ситуації. Розслідування, як зазначалося у криміналістичній літературі, носить ситуаційний характер [1, с.48]. Тобто, кожен етап розслідування має свої особливості в залежності від слідчих ситуацій, а значить окремі методики розслідування злочинів повинні включати особливості ситуацій, що складаються на певному етапі їх розслідування. Саме слідча ситуація детермінує (диктує)

особливості тактики проведення відповідних слідчих (розшукових) дій, зокрема і методики розслідування в цілому, тобто вона зумовлює конструювання слідчих версій, конкретизує етапно диференційовані завдання розслідування й алгоритм дій слідчого на їх вирішення. Ще одним структурним елементом методики розслідування окремих видів злочинів дослідники визначають профілактичну діяльність слідчого, яка здійснюється в ході самого розслідування або відразу після його закінчення (з обліком зібраних для цього даних і слідчих можливостей). Деяка частина попереджувальних прийомів і методів криміналістики застосовується й до порушення кримінального провадження. Вони практично завжди бувають спрямовані на припинення або попередження, або можливого нового злочину. Наприклад, якщо з первинних даних про вже зроблений злочин виявляється, що в сформованій обстановці зберігається реальна можливість здійснення ще такого ж або іншого злочину, слідчий зобов'язаний вжити відповідних заходів по недопущенню нового злочину.

Слід зазначити, що до структурних елементів методики розслідування окремих видів злочинів автори відносять особливості дослідчої перевірки інформації про злочин, використання спеціальних знань та інші питання. Беззаперечно, в залежності від виду злочину той чи інший елемент методики розслідування окремих видів злочинів буде мати більше або менше практичне значення. Але це повинна бути певна система розроблених рекомендацій, важливих для розслідування злочинів, який приносить ефективний результат.

Список використаних джерел

1. Волчечкая Т.С. Криминалистическая ситуалогия. –М., 1997. -234 с.
2. Корж В.П. Теоретические основы методики расследования преступлений, совершаемых организованными преступными образованиями в сфере экономической деятельности: Монография. – Харьков: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2002. –412 с.

3. Корноухов В.Е. О структуре методик по расследованию преступлений // Вестник криминалистики. –2004. –Вып.2. -С.21-28.
4. Тищенко В. В. Корыстно насильственные преступления: криминалистический анализ. – О., 2002.